

Keski-Pohjanmaan hyvinvointialue
Mellersta Österbottens välfärdsområde

Omaishoidontuen myöntämisperusteet ja soveltamisohje

Keski-Pohjanmaan hyvinvointialue

Hyväksytty aluehallituksessa 12.12.2022/ §

1. Tuen tarkoitus ja sisältö.....	3
2. Tuen myöntämisen edellytykset	3
3. Palvelutarpeen arviointi	4
4. Hoitopalkkio.....	5
5. Omaishoidon hoitopalkkioluokat ja perusteet tuen myöntämiseksi.....	6
6. Omaishoidon tuen suunnitelma.....	8
7. Omaishoitajan ilmoitusvelvollisuus.....	9
8. Omaishoitosopimus.....	9
9. Omaishoitoa tukevat palvelut.....	10
9.1. Tukipalvelut.....	10
9.2. Omaishoitajan hoitotehtävää tukevat palvelut	10
10. Omaishoidon tuen maksaminen	11
11. Omaishoitajan lakisääteinen vapaa.....	11
12. Hoitopalkkion maksamisen keskeytys tai alentaminen.....	11
13. Hoidettavan hoidon järjestäminen lakisääteisen vapaan aikana.....	12
14. Omaishoidon tuen asiakasmaksut	12
15. Omaishoitajan eläke- ja tapaturmavakuutus.....	12
16. Omaishoitosopimuksen tarkistaminen ja päättäminen	12
17. Yksilöllinen harkinta	13
18. Myöntämisperusteiden ja soveltamisohjeen voimaantulo	13

1. Tuen tarkoitus ja sisältö

Omaishoito on ikäihmisen, vammaisen tai sairaan henkilön hoidon ja huolenpidon järjestämistä kotiloissa omaisen tai muun hoidettavalle läheisen henkilön avulla.

Omaishoidon tuella tarkoitetaan kokonaisuutta, joka muodostuu ikäihmisen, vammaisen tai sairaan henkilön saamista tarvittavista sosiaalihuollon- ja terveydenhuollon palveluista kuten omaishoitajalle annettavasta hoitopalkkiosta, vapaasta ja omaishoitoa tukevista palveluista.

Omaishoidon tuen lain tarkoituksena on edistää hoidettavan edun mukaisen omaishoidon toteutumista turvaamalla riittävät sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut. Tarkoituksena on myös taata hoidon jatkuvuus sekä omaishoitajan työn tukeminen.

Omaishoidon tuki myönnetään hoidettavalle. Omaishoidon tuki maksetaan hoitajalle toimeksiantosopimuksen mukaisesti, joka laaditaan hoitajan ja hoidon järjestämisestä vastaavan hyvinvointialue Soiten välille. Omaishoidonlain mukaan omaishoidon tuesta on laadittava yhdessä hoidettavan ja omaishoitajan kanssa omaishoidon tuen suunnitelma.

Omaishoidon tuki on sosiaalipalvelua, jonka järjestämisestä vastaa hyvinvointialue. Se on yleiseen järjestämisvelvollisuuteen kuuluva taloudellinen tuki, jota hyvinvointialue järjestää varaamiensa määrärahojen mahdollisimassa laajuudessa. Hyvinvointialueella on oikeus yleisohjeillaan määrittellä tarkemmin, millä edellytyksillä ja minkä suuruisena omaishoidon tukea Soitessa järjestetään. Hyvinvointialue voi priorisoida sitä, kenelle omaishoidontukea myönnetään, mikäli määrärahat eivät riitä tuen myöntämiseen kaikille hakijoille.

Tässä soveltamisohjeessa määritellään omaishoidon tuen myöntämisperusteet ja soveltamisohjeet Soiten hyvinvointialueella. Omaishoidon tuen myöntämisperusteita tarvitaan, jotta palvelut voidaan myöntää tasapuolisesti, oikeudenmukaisesti ja tarkoituksenmukaisesti kohdentaen.

Näissä myöntämisperusteissa hoidettava tarkoittaa omaishoidettavaa ja hoitaja tarkoittaa omaishoitajaa. Hyvinvointialueella tarkoitetaan Soitea.

2. Tuen myöntämisen edellytykset

Omaishoidon tuen tarkoituksena on mahdollistaa henkilön hoidon ja huolenpidon järjestäminen kotona tai muutoin kotiloissa. Edellytyksenä tuen myöntämiselle on, että;

- Henkilö alentuneen toimintakyvyn, sairauden, vamman tai muun vastaavanlaisen syyn vuoksi tarvitsee kotiloissa hoitoa tai muuta huolenpitoa. Mikään yksittäinen diagnoosi/sairaus ei sinällään oikeuta omaishoidon tukeen, vaan tuen myöntämisen perusteena on huomattava erityishoidon tarve sekä hoidon sitovuus.
- Lasten ja nuorten omaishoidon tuen arvioinnissa huomioidaan lapsen ja nuoren ikätasosta poikkeava päivittäisen hoivan, huolenpidon, ohjauksen ja valvonnan tarve. Lisäksi arvioidaan liikuntakyky, kommunikointitaito sekä hoitotoimenpiteiden tarve.
- Hoidettavan omainen tai muu hoidettavalle läheinen henkilö on valmis vastaamaan hoidettavan hoidosta ja huolenpidosta tarpeellisten palvelujen avulla. Omaishoidossa päävastuu hoidosta on omaishoitajalla. Omaishoidon tukea on mahdollista antaa myös ilman tukipalveluita, jos se katsotaan hoidettavan kannalta riittäväksi.

- Hoitajan terveys ja toimintakyky vastaavat omaishoidon asettamia vaatimuksia. Hoitajana voi toimia täysi-ikäinen henkilö, joka kuntosaa ja terveytensä puolesta kykenee huolehtimaan omaishoidon tuen suunnitelmassa sovitusta hoidettavan tarpeista.

Tehdessään päätöstä omaishoidontuesta hyvinvointialueen tulee arvioida, selviytykö omaishoitaja hoitoon liittyvistä tehtävistä. Arvioinnissa huomioidaan;

- Omaishoitajan fyysinen ja psyykinen terveydentila, mahdolliset sairaudet ja niidenvaatima hoito. Tarvittaessa omaishoitajalta voidaan edellyttää hänen terveydentilastaan lääkärinlausunto.
- Omaishoitajan toimintakyky ja voimavarat, kuten kyky selviytyä päivittäisistä perustoiminnoista ja arjen askareista kotona ja kodin ulkopuolella.
- Omaishoito yhdessä muiden tarvittavien sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden kanssa on hoidettavan hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden kannalta riittävää.
- Hoidettavan koti on terveydellisiltä ja muilta olosuhteiltaan siellä annettavalle hoidolle sopiva ja omaishoidon tuen myöntämisen arvioidaan olevan hoidettavan edun mukaista.

Omaishoidon tukea ei myönnetä, jos hoitajan oma elämäntilanne tai sairaus on päivittäisiä toimintoja haittaava, kuten dementoiva sairaus, mielenterveyden häiriö tai päihteiden väärinkäyttöä. Tukea ei myöskään voida myöntää, jos hoitajan terveydentilarajoittaa häntä toimimasta omaishoitajana, vaikka rinnalle voitaisiin järjestää riittävä määrä omaishoidettavalle tulevia palveluja ja tukea.

Omaishoitotilannetta tuetaan muilla tarvittavilla tavoilla sosiaalihuoltolain ja muun tilanteeseen soveltuvan lainsäädännön nojalla silloin, kun yllä mainitut periaatteet tai tässä soveltamisohjeessa määritellyt tarkemmat omaishoidon tuen myöntämisperusteet eivät täyty.

3. Palvelutarpeen arviointi

Omaishoidon tuen myöntämisestä päättäminen perustuu aina hoidettavan ja hoitajan monipuoliseen toimintakyvyn, voimavarojen ja kokonaistilanteen arviointiin. Arvioinnin tavoitteena on selvittää omaishoidon tuen myöntämisedellytykset sekä laajemmin hoidettavan ja hoitajan palvelujen tarvetta.

Omaishoidon tuen myöntämisen näkökulmasta arvioidaan omaishoidon yleisten myöntämisedellytysten lisäksi hoidettavan toimintakyky ja avun tarve sekä miten ne vaikuttavat hoitajan antaman hoidon sitovuuteen ja vaa-tivuuteen hoidettavan jokapäiväisessä elämässä. Arvioinnissa huomioidaan perheenjäsenten välinen normaali tavanomainen auttaminen ja vastuu toisistaan. Omaishoidon tuen piiriin eivät kuulu sellaiset asiat, jotka hoitaja toteuttaisi muutoinkin normaalina osana arkea terveen vastaavan ikäisen henkilön vanhempana, puolisona tai muuna omaisena. Esimerkiksi asioiden hoito, kodinsiivous ja -hoito eivät ole riittäviä perusteita omaishoidon tuen myöntämiselle.

Hoidettavan palvelutarpeen arviointi ja muiden välttämättömien palveluiden tarve ja määrä arvioidaan yhteistyössä asiakkaan, hoitajan/omaisten ja tarvittaessa sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstön moniammatillisenä yhteistyönä ja hyödyntäen käytettävissä olevia toimintakykymittareita. Hoidettavan ja hoitajan näkemys tilanteesta kirjataan osaksi arviointia.

Asiakkaalla voi olla palveluita myönnettynä useiden eri lakien nojalla.

Omaishoidon palvelutarpeen arvioinnissa varmistetaan tarvittavassa laajuudessa yhteistyö eri toimijoiden kanssa ja huolehditaan siten palvelukokonaisuuden saumattomuudesta. Kokonaisarvioinnin tueksi voidaan pyytää erikseen lääkärintodistus ja/tai eri asiantuntijoiden lausuntoja. Omaishoidon tuen myöntäminen ei kuitenkaan perustu hoidettavan diagnooseihin tai hoidettavan saamiin muihin tukiin tai etuuksiin.

4. Hoitopalkkio

Hyvinvointialue vastaa hoitopalkkioiden maksatuksesta huomioiden tarkoitukseen varatut määrärahat ja lain asettamat vaatimukset. Lain mukaan hoitopalkkion taso määräytyy hoidon sitovuuden, hoidettavuuden ja vaa-
tivuuden mukaan. Hoitopalkkio on aina vähintään lain määrittämän vähimmäismäärän mukainen, jos omaishoitaja on yhtäjaksoisesti tai vähäisin keskeytyksin sidottu hoitoon ympärivuorokautisesti tai jatkuvasti päivittäin. Sidonnaisuus katsotaan ympärivuorokautiseksi siitä huolimatta, että hoidettava viettää säännöllisesti vähäisen osan vuorokaudesta käyttäen kotinsa ulkopuolella järjestettyjä sosiaali- tai terveyspalveluja taikka saaden kuntoutusta tai opetusta.

Omaishoidontuen laissa on myös määritelty omaishoidontuen palkkio, jos omaishoitaja on hoidollisesti raskaan siirtymävaiheen aikana lyhytaikaisesti estynyt tekemästä omaa tai toisen työtä. Hoitajalla ei ole tältä ajalta oikeutta vähäistä suuremmille tuloille, sairausvakuutuslain mukaiseen erityishoitorahaan tai vuorotteluvapaalain mukaiseen vuorottelukorvaukseen.

Hoitopalkkio voidaan sopia säädettyä määrää pienemmäksi, jos hoidon sitovuus on vähäisempää kuin mitä omaishoitotuen laissa säädetään. Tällöin hoitaja ei ole yhtäjaksoisesti tai vähäisin keskeytyksin sidottu hoitoon ympärivuorokautisesti tai jatkuvasti päivittäin, ja hoidon ja huolenpidon tarve on vähäistä, taikka siihen on hoitajan esittämä erityinen syy.

Hoitopalkkio maksetaan omaishoitajalle ja se on verotettavaa muuta tuloa. Omaishoidon palkkion maksamista varten omaishoitajan tulee toimittaa omaishoidon palkkiota koskeva verokortti. Palkkaa tai eläkettä koskeva verokortti ei käy. Hoitopalkkion määrä tarkistetaan kalenterivuosittain työntekijän eläkelaisissa tarkoitettulla palkkakertoimella.

5. Omaishoidon hoitopalkkioluokat ja perusteet tuen myöntämiselle

HOIDETTAVAN TOIMINTAKYKY	HOIDON SITOVUUS
<p>Hoitopalkkioluokka A</p> <p>Paljon päivittäistä hoitoa, huolenpitoa ja valvontaa tarvitsevat henkilöt</p>	
<p>Hoidettavan toimintakyky arvioidaan käytössä olevilla arviointimenetelmillä:</p> <ul style="list-style-type: none"> • RAI • Toimintakykyarvio • Palvelutarpeen arvio 	<p>Hoidettava tarvitsee paljon hoitoa sekä huolenpitoa ja/tai ohjausta/valvontaa useissa henkilökohtaisissa päivittäisissä toiminnoissa. Henkilökohtaisia toimintoja ovat mm. ruokailu, lääkehoito, liikkuminen, pukeutuminen, wc-käynnit, peseytyminen ja muu hygienian hoito ja kommunikointi.</p> <p>Alle 18-vuotiaan vammaisen/sairaana lapsen ja nuoren hoidon tarvetta ja sitovuutta arvioidaan suhteessa muihin saman ikäisiin. Hoidon, huolenpidon, ohjauksen ja valvonnan poikkeamien tulee olla selkeitä ikätasoon verrattuna.</p> <p>Hoidettava voi asua yksin ja olla lyhyehkön aikaayksin päivittäin eikä tarvitse säännöllisesti apua yöllä. Hoidettava tarvitsee hoitajan apua useita kertoja päivässä. Tuen tarve on jatkuvaa ja pitkäaikaista.</p> <p>Mikäli hoidettava ei olisi omaishoidon piirissä, hän tarvitsisi yksin asuessaan runsaasti päivittäistä kotihoitoa ja tukipalveluja. Hoidon sitovuuden tarve on siten verrattavissa palveluasumiseen, perhehoitoon tai tehostettuun kotihoitoon.</p>

<p>Hoitopalkkioluokka B</p> <p>Runsasta päivittäistä hoitoa, huolenpitoa ja valvontaa tarvitsevat henkilöt</p>	
<p>Hoidettavan toimintakyky arvioidaankäytössä olevilla arviointimenetelmillä:</p> <ul style="list-style-type: none"> • RAI • Toimintakykyarvio • Palvelutarpeen arvio 	<p>Hoidettava tarvitsee runsaasti hoitoa sekä huolenpitoa ja/tai ohjausta/valvontaa useimmissa henkilökohtaisissa päivittäisissä toiminnoissa.</p> <p>A-maksuluokan kriteerit täyttyvät.</p> <p>Huolenpito on A-maksuluokkaa vaativampaa ja sitovampaa.</p> <p>Hoidettava tarvitseehoitajan apua vuorokauden eri aikoina, säännöllisesti myös yöllä. Lisäksi omaishoitajan tehtäviin saattaa kuulua säännöllisiä, vaativia sairaanhoidollisia toimenpiteitä.</p> <p>Hoidettava ei kykene itsenäiseen asumiseen. Omaishoidon-tuen vaihtoehtona olisi tehostettu palveluasuminen.</p>
<p>Hoitopalkkioluokka C</p> <p>Jatkuvaa ympärivuorokautista runsasta hoitoa, huolenpitoa ja valvontaa tarvitsevat erityisen vaikeasti vammaiset tai sairaat henkilöt</p>	
<p>Hoidettavan toimintakyky arvioidaankäytössä olevilla arviointimenetelmillä:</p> <ul style="list-style-type: none"> • RAI • Toimintakykyarvio • Palvelutarpeen arvio 	<p>Erytisen vaikeavammaisat tai vaikeasti sairaat hoidettavat, jotka tarvitsevat ympärivuorokautista hoitoa, huolenpitoa, ohjaustaja valvontaa kaikissa henkilökohtaisissa päivittäisissä toiminnoissa. Tämän lisäksi huolenpito on B-maksuluokkaa vaativampaa ja sitovampaa.</p> <p>Omaishoitaja asuu omaishoidettavan kanssa eikä hoidettavaa voi pääsääntöisesti jättää ilman valvontaa.</p> <p>Omaishoidon tuen vaihtoehtona olisi pysyvä laitoshoido, sairaalahoito tai vaikeasti vammaiselle henkilölle tarkoitettu erityistason vaativa tai tehostettua palveluasumista tarjoava asu-misyksikkö. Vaihtoehtoisesti omaishoitaja on mahdollisesti raskaan siirtymävaiheen aikana lyhytaikaisesti estynyt teke-mästä omaa ansiotyötään.</p>

<p>Erityismaksuluokka D</p> <p>Jatkuvaa ja ympärivuorokautista runsasta hoitoa, huolenpitoa ja valvontaa tarvitsevat erityisen vaikeasti vammaiset tai sairaat henkilöt. Erityismaksuluokka edellyttää hoitajan kokopäiväistä läsnäoloa ja hoitajan jäämistä pois omasta ansiotyöstään.</p>	
<p>Hoidettavan toimintakyky arvioidaan käytössä olevilla arviointimenetelmillä:</p> <ul style="list-style-type: none"> • RAI • Toimintakykyarvio • Palvelutarpeen arvio <p>Palkkion määrä harkitaan aina tapauskohtaisesti. Palkkio on vähintään KVTES:in mukaisen henkilökohtaisen avustajan kuukausipalkka. Päätös tehdään pääsääntöisesti määräaikaisena.</p>	<p>Hoidettava tarvitsee erittäin vaativaa ja erittäin sitovaa hoitoa, huolenpitoa, tukea, ohjausta ja/tai valvontaa kaikissa henkilökohtaisissa päivittäisissä toiminnoissa.</p> <p>Hoidettava asuu hoitajan luona eikä hoidettavaa voi jättää ilman valvontaa. Hoitotyö edellyttää hoitajan kokopäiväistä työpanosta ja hoitovastuuta ympärivuorokautisesti, eikä hoidettavalla ole pääsääntöisesti käytössä kodin ulkopuolista apua.</p> <p>Omaishoidontuen vaihtoehto olisi laitoshoido, tehostettu palveluasuminen tai vaikeasti vammaiselle henkilölle tarkoitettu erityistason vaativa tehostettua palveluasuminen.</p> <p>Erityismaksuluokkaa voidaan käyttää esim. elämän loppuvaiheen hoidossa tai erityisen raskaassa hoidon siirtymävaiheessa.</p> <p>Erityismaksuluokka korvaa omalta osaltaan työikäisen henkilön menetettyjä palkkakuluja.</p>

6. Omaishoidon tuen suunnitelma

Omaishoidon tuesta on laadittava yhdessä hoidettavan ja omaishoitajan kanssa kirjallinen omaishoidon tuen suunnitelma. Omaishoidon tuen suunnitelman tekemisestä vastaa omaishoidosta vastaava työntekijä. Suunnitelma perustuu tehtyyn arviointiin ja siinä huomioidaan hoidettavan ja hoitajan näkemykset tuen ja palvelujen tarpeista.

Suunnitelmaan kirjataan:

- Omaishoitajan antaman hoidon määrä ja sisältö
- Muiden hoidettavalle tarpeellisten sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen ja etuisuuksien määrä ja sisältö
- Omaishoitajan hoitotehtävää tukevien palvelujen määrä ja sisältö
- Omaishoitajalle tarvittaessa järjestettävä valmennus ja koulutus hoitotehtävää varten
- Miten hoidettavan hoito järjestetään hoitajan vapaan, hoitajan terveydenhoitoon liittyvien käyntien tai muun poissaolon aikana
- Asiakkaalle nimetään asiakkuuden ajaksi omatyöntekijä, joka kirjataan suunnitelmaan

Suunnitelma tarkistetaan tarvittaessa, kun hoidon tarpeessa, olosuhteissa tai hoidettavan palveluissa tapahtuu oleellisia muutoksia.

Asiakkaita lähestytään myös vuosittain kirjeellä, jossa heille tarjotaan mahdollisuus kertoa ajankohtaisesta omaishoitajuuteen liittyvästä tilanteesta. Omaishoidon suunnitelmaa päivitetään tarvittaessa vastausten perusteella.

7. Omaishoitajan ilmoitusvelvollisuus

Hoitajalla on velvollisuus ilmoittaa hoidettavan toimintakyvyssä ja hoidossa tapahtuvista muutoksista Omaishoitaja- ja perhehoitokeskukseen tai vammaispalveluun. Mikäli hoitaja laiminlyö tämän ilmoitusvelvollisuuden, ja tämän seurauksena omaishoidon tuen palkkiota on maksettu perusteetta, peritään liikaa maksettu omaishoidon tuki takaisin.

Omaishoitaja on velvollinen ilmoittamaan muutokset hyvinvointialueen omaishoidosta vastaavalle viranhaltijalle/omatyöntekijälle seuraavissa tilanteissa:

- Hoidettavan tai hoitajan terveydentilassa tapahtunut muutos
- Avuntarpeen lisääntyminen tai vähentyminen
- Sairaalajaksot ja muut keskeytykset hoidossa
- Muutokset asumisessa
- Muutokset muissa palveluissa esim. kotihoito

8. Omaishoitosopimus

Omaishoidontuesta laaditaan omaishoitajan ja hyvinvointialueen kesken toimeksiantosopimus, johon kirjataan hoitopalkkion määrä ja maksutapa ja oikeus hoitajalle järjestettävistä vapaapäivistä.

Koska kyseessä on toimeksiantosopimus, ei omaishoitaja ole työsopimuslain tarkoittamassa työsuhteessa hyvinvointialueeseen, hoidettavaan tai hoidettavan huoltajaan.

Omaishoitolaain 8 §:n mukaan omaishoitosopimus on voimassa toistaiseksi. Erityisistä syistä sopimus voidaan tehdä määräaikaisena. Sopimusta tarkistetaan hoidon kestoja tai sisältöä koskevien muutosten vuoksi, tai jos siihen muutoin on aihetta. Omaishoidontuesta tehtävään sopimukseen liitetään hoidettavaa koskeva hoito- ja palvelusuunnitelma.

Hyvinvointialue voi irtisanoa omaishoitosopimuksen päättymään aikaisintaan irtisanomista seuraavankahden kuukauden (2 kk) ja omaishoitaja seuraavan yhden kuukauden (1 kk) kuluttua. Irtisanomisajasta riippumatta omaishoitosopimus päättyy sen kuukauden lopussa, jonka aikana hoito käy tarpeettomaksi johtuen hoidettavan terveydentilan muutoksista. Sopimus voidaan myös purkaa välittömästi, mikäli katsotaan, että omaishoidontuen sopimuksen jatkaminen vaarantaa hoidettavan tai omaishoitajan terveyttä tai turvallisuutta.

9. Omaishoitoa tukevat palvelut

Omaishoitoa tukevat palvelut koostuvat hoidettavalle tarjottavista tukipalveluista sekä omaishoitajan hoitotehtävää tukevista palveluista.

9.1. Tukipalvelut

Omaishoidon tukeen sisältyy hoidettavalle annettavia sosiaali- ja terveyspalveluja, jotka kirjataan hoito- ja palvelusuunnitelmaan. Tällaisia voivat olla esimerkiksi kodinhoitoapu ja siihen liittyvät tukipalvelut (esimerkiksi ateria-, kylvytys- ja kuljetuspalvelu), henkilökohtainen apu, apuvälineet, päivä- ja lyhytaikaishoito ja muut terveydenhuollon palvelut.

9.2. Omaishoitajan hoitotehtävää tukevat palvelut

Koulutukset ja valmennukset

Hyvinvointialue tarjoaa omaishoitajalle valmennusta/infotilaisuutta, joka perehdyttää omaishoitajan tehtäviinsä ja tarjolla oleviin palveluihin.

Soite järjestää omaishoitajaa tukevaa koulutusta. Koulutuksen ja valmennuksen tuottamisesta voi vastata yhteistyössä hyvinvointialueen kanssa muukin toimija, kuten järjestö. Omaishoitajalla on mahdollisuus osallistua Soiten ja järjestöjen tarjoamiin koulutuksiin.

Hyvinvointi- ja terveystarkastukset

Soite järjestää omaishoitajille lakisääteisiä hyvinvointi- ja terveystarkastuksia, johon on nimetty omat terveydenhoitajat. Omaishoitajien terveystarkastuksissa on käytössä etukäteen täytettävä omais- ja perhehoitajien esitietolomake, joka myös sähköisessä muodossa (vahva tunnistautuminen).

Omaishoitajien hyvinvointi- ja terveystarkastusten tavoitteena on tukea omaishoitajana toimimista ja hoitotehtävää sekä löytää terveyttä ja jaksamista edistäviä asioita. Terveystarkastus ei ole välttämättä tarpeellinen, mikäli omaishoitaja kuuluu esimerkiksi työterveyshuollon piiriin.

Terveys- ja hyvinvointitarkastuksen avulla kartoitetaan omaishoitajan kokonaistilannetta. Omaishoitajuuden tukemisen lisäksi on tarkastusten ja elintapaohjauksen tarkoituksena ennaltaehkäistä kansansairauksia sekä ohjata tarvittaessa hoidon piiriin. Terveys- ja hyvinvointitarkastuksen yhteydessä annetaan myös palveluohjausta.

Tarvittaessa omaishoitaja ohjataan muiden sosiaali- ja terveyspalveluiden piiriin, kuntoutukseen tai esimerkiksi vertaistukiryhmiin

Vertaistuki

Hyvinvointialue Soite järjestää erilaisia yhteistapahtumia ja kohtaamismahdollisuuksia omaishoitajille.

Omaishoitoliiton ja yhdistysten omaishoitoyhteisö tukee omaishoitajia vertaistuellalla ja erilaisella ryhmätoiminnalla, tarjoamalla virkistystä, tietoa ja neuvontaa sekä yhteiskunnallisella vaikuttamisella. Hyvinvointialue Soite tekee tiivistä yhteistyötä järjestötoimijoiden kanssa.

10. Omaishoidon tuen maksaminen

Omaishoidontuki myönnetään hakemuksen saapumiskuukauden alusta. Omaishoidon palkkio voidaan maksaa vasta sen jälkeen, kun omaishoitaja on allekirjoittanut ja palauttanut omaishoitosopimuksen.

Hoitopalkkion maksupäivä on hoitokuukautta seuraavan kuukauden 15. päivä. Hoitopalkkio on veronalaista tuloa, jonka vuoksi omaishoitajan tulee toimittaa uusiverokortti vuosittain.

11. Omaishoitajan lakisääteinen vapaa

Omaishoitajalla on oikeus pitää vapaata vähintään kolme (3) vuorokautta sellaista kalenterikuukautta kohti, jonka aikana hän on yhtäjaksoisesti tai vähäisin keskeytyksin sidottu hoitoon ympärivuorokautisesti tai jatkuvasti päivittäin. Sidonnaisuus katsotaan ympärivuorokautiseksi siitä huolimatta, että hoidettava viettää säännöllisesti vähäisen osan vuorokaudesta käyttäen kotinsa ulkopuolella järjestettyjä sosiaali- tai terveystalveluja taikka saaden kuntoutusta tai opetusta.

Hyvinvointialueen määriteltäväksi jää, mitä tarkoitetaan vähäisillä keskeytyksillä. Näissä myöntämisperusteissa ja soveltamisohjeessa vähäisillä keskeytyksillä tarkoitetaan, että oikeus lakisääteiseen vapaaseen väistyy, mikäli hoito keskeytyy pidemmäksi aikaa kuin 7 vuorokautta/kuukaudessa.

Laissa ei ole säännöksiä siitä, milloin kertyneet vapaat tulisi pitää kyseessä olevan kalenterivuoden aikana, vaan hyvinvointialue voi tämän määritellä. Soiten myöntämisperusteissa ja soveltamisohjeessa on pääsääntönä, että omaishoitajalla on oikeus pitää kertynyt vapaa joko kuukausittain tai kerätä niitä pitempää vapaata varten neljän (4) kuukauden aikana eli omaishoidonvapaita voi pitää suoraan takautuvilta kolmelta (3) kuukaudelta. Lähtökohtana pidetään sitä, että omaishoitajan vapaiden tarkoitus on tukea omaishoitajan jaksamista ja siksi on ensiarvoisen tärkeää, että vapaapäivät pidetään säännöllisesti ja sovitusti.

Jos omaishoidon tukea saava on suunnitellusti ympärivuorokautisessa perhehoidossa, laitoshoidossa tai muussa vastaavassa 3 vuorokautta kuukaudessa, kyseinen hoito voi korvata omaishoitajan lakisääteisille vapaapäiville annettavan hoidon. Omaishoitajalla on velvollisuus ilmoittaa keskeytyksestä Soiten omaishoidon tukeen.

12. Hoitopalkkion maksamisen keskeytys tai alentaminen

Omaishoidon lain mukaan hoitopalkkion määrä ei vähene omaishoitajan lakisääteisen vapaan ajalta tai alle vuorokauden pituisilta satunnaisilta vapailta. Jos omaishoito keskeytyy hoidettavan sairaalahoidosta/terveydentilasta johtuvasta syystä tilapäisesti, hoitopalkkionmaksaminen keskeytyy kuukauden suoja-ajan kuluttua. Hoitopalkkion maksaminen muiltakeskeytysajoilta on hyvinvointialueen päätettävissä.

Soiten myöntämisperusteissa ja soveltamisohjeessa hoitopalkkion suoja-aika on neljä (4) päivää, jos hoito keskeytyy hoidettavan tilapäishoitajakson johdosta. Aina kuitenkin käytetään ensin omaishoidon vapaat, joita ei lasketa keskeytykseen. Omaishoidon tuen palkkion maksatus keskeytyy tilapäisesti, kun on käytetty omaishoidon vapaat ja suoja-aika 4 päivää.

Muita hoidon suoja-aikoja ei ole. Hoitopalkkion maksaminen keskeytyy tilapäisesti heti kun omaishoidontarve keskeytyy.

13. Hoidettavan hoidon järjestäminen lakisääteisen vapaan aikana

Hyvinvointialueen on huolehdittava hoidettavan hoidon tarkoituksenmukaisesta järjestämisestä omaishoitajan lakisääteisen vapaan aikana. Hoidettavalla tai omaishoitajalla ei ole ehdotonta oikeutta valita vapaan aikaista hoitomuotoa. Järjestettävän palvelun muodonja järjestämistavan päättää hyvinvointialue.

Hoidon järjestämistä hoitajan vapaan ajalle voidaan toteuttaa seuraavilla tavoilla:

- Hyvinvointialue osoittaa hoidettavalle hoitopaikan hoitajan lakisääteisen vapaan ajaksi. Hyvinvointialueella hoitopaikka osoitetaan ensisijaisesti omissa tilapäishoitopaikoissa. Soite voi järjestää hoidon myös ostopalveluna hyvinvointialueen sopimusyritysten kanssa.
- Omaishoidettavan tai –hoitajan valitsema muu omainen tai läheinen voi toimia sijaishoitajana. Hyvinvointialue tekee sijaishoitajan kanssa lakisääteisen toimeksiantosopimuksen, jolla sijaishoitaja sitoutuu huolehtimaan omaishoidettavasta.
- Hyvinvointialue voi käyttää myös perhehoitoa hoidon järjestämiseksi, mikäli perhehoitoa on käytettävissä.
- Erityisistä syistä voidaan omaishoitajan lakisääteisen vapaan aikana hoidettavan hoito järjestää asiakkaan kotiin järjestettyjen tukipalvelujen avulla.

14. Omaishoidon tuen asiakasmaksut

Asiakasmaksulain mukaan hyvinvointialue Soitella on oikeus periä maksuja hoidettaville annettavista palveluista omaishoitajan lakisääteisen vapaan aikana.

Mikäli hyvinvointialue järjestää omaishoitoon liittyviä muita sosiaali- ja terveyspalveluja, peritään niistä asiakasmaksulain mukaiset kotihoidon maksukyvyyn perusteella määräytyvät maksut. Tämä koskee esim. lakisääteisten omaishoitajan vapaapäivien lisäksi järjestettäviä vapaapäiviä ja niistä perittäviä maksuja.

Palvelusta perittäviä maksu voidaan alentaa tai poistaa asiakasmaksulain 11 §:n nojalla.

15. Omaishoitajan eläke- ja tapaturmavakuutusturva

Omaishoitaja ei ole työsopimuslain (55/2001) tarkoittamassa työsuhteessa sopimuksen tehneeseen hyvinvointialueeseen, hoidettavaan tai hoidettavan huoltajaan.

Omaishoitajan eläketurvasta säädetään kunnallisessa eläkelaisissa (549/2003).

Omaishoidontuesta hoitajan kanssa sopimuksen tehneen hyvinvointialueen on otettava tapaturmavakuutuslain (608/1948) 57 §:n mukainen vakuutus hoitajalle.

16. Omaishoitosopimuksen tarkistaminen ja päättäminen

Sopimusta tulee tarkistaa hoidon kestoa tai sisältöä koskevien muutosten johdosta tai mikäli siihen muutoin on aihetta.

Vuosittain omaishoidontuen piirissä oleville lähetetään vuodevaihekysely, jolla tarkistetaan asiakkaan ja hoitajan nykytilannetta ja varmistetaan, että omaishoidon tukena ovat riittävät tukipalvelut. Tarvittaessa tehdään kotikäynti hoito- ja palvelusuunnitelman tarkistamiseksi.

Sopimus päättyy ilman irtisanomista sen kuukauden lopussa, jonka aikana hoito hoidettavan terveydentilan muutoksista johtuen käy tarpeettomaksi tai hänet siirretään pitkäaikaiseen hoitoon osastolle, tehostettuun palveluasumiseen tai laitoshiitoon.

Omaishoitosopimus voidaan puolin ja toisin irtisanoa päättymään. Hoitajan irtisanoutumisaika on yksi (1) kuukausi ja hyvinvointialueen irtisanomisaika on kaksi (2) kuukautta irtisanomista seuraavasta kuukaudesta.

Ennen kuin hyvinvointialue irtisanoo sopimuksen, kuullaan asiakasta ja hoitajaa. Mikäli hoidossa on havaittu puutteita, jotka voidaan korjata, voidaan antaa määräaika puutteen korjaamiselle.

Sopimus voi olla myös määräaikainen, jolloin se päättyy määräajan kuluttua umpeen ilman eri päätöstä. Sopijapuolet voivat purkaa sopimuksen välittömästi, jos hoidettavan terveys ja/tai turvallisuus vaarantuisi, mikäli sopimusta jatketaan. Hoitajaa ja hoidettavaa kuullaan ennen sopimuksen purkamista. Mikäli tiedetään, että puute ei ole korjattavissa, voidaan sopimus purkaa välittömästi kuulemisen jälkeen.

17. Yksilöllinen harkinta

Omaishoidontukea myönnetään omaishoidontukea koskevan lain ja asetuksen sekä tämän ohjeen mukaisesti. Päätöksenteossa käytetään yksilöllistä harkintaa hoidettavan hoidolliset ja huolenpidolliset tarpeet huomioon ottaen.

18. Myöntämisperusteiden ja soveltamisohjeen voimaantulo

Tämä toimintaohje astuu voimaan 1.1.2023. Toimintaohje koskee kaikenikäisten asiakkaiden omaishoitoa hyvinvointialue Soiten alueella.

Maksut ja taksat vahvistetaan vuosittain hyvinvointialueen vastaavassa hallintoelimessä.

Myöntämisperusteet ja soveltamisohje on laadittu 2021–2022 ja valmistunut 30.11.2022.

Monialaisen työryhmän jäsenet:

Omais- ja perhehoidon kehittämishanke: Hanna Saarinen, Minna Dahlbacka

Vammaispalvelut: Lena Aho-Rintamäki, Katri Humalajoki

Ikäntyneiden palvelut: Merja Mäki, Seija Häggdahl, Sanna-Kaisa Göös, Pia Sorvisto, Paula Hautala, Kaija Keski-Rahkonen